

Täydennys asiassa O 29/2022 vp Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittäminen 20.5.22 kuulemisessa annettuun asiantuntijalausuntoon liittyen asiaan HE 80/2022 vp

Teema: EU-lyijyrajoitus ampumatarvikkeissa

Hallituksen esityksellä HE 80/2022 vp on tarkoitus mahdollistaa nykyistä laajemmin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden käyttäminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänään järjestämässä ampumakoulutuksessa. Lisäksi tarkoituksena on mahdollistaa monipuolisemman ampumakoulutuksen järjestäminen kyseisessä toiminnassa.

Eu:n kemikaaliasetuksissa, CLP¹- ja REACH², on säädetty mahdollisuus poiketa vaatimuksista, mikäli se on tarpeen maan puolustuksen vuoksi. Vastaava mahdollisuus on kirjattu myös kansalliseen kemikaalilakiin (KeL 599/2013). Tarkemmin asiasta säädetään valtioneuvoston asetuksessa maanpuolustusta koskevista poikkeuksista kemikaalilainsäädännön soveltamisessa (VnA 217/2022).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen käyttäessä Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita ja patruunoita olisi kansallisesti mahdollista käyttää edellä mainittuja poikkeuksia. Hallituksen esityksessä mainitussa laajemmassa vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämishankkeessa olisi syytä tarkastella mitä käyttöjä puolustuspoikkeukset mahdollistavat ja onko näiden suhteen tarpeen tehdä muutoksia kemikaalilakiin.

EU:n REACH-asetuksen rajoitusehdotus koskien lyijyhaulien käyttöä muilla kuin kosteikkoalueilla, sekä muita ammuksia (luoteja) ja kalastusvälineitä

Euroopan kemikaalivirasto (ECHA) teki helmikuussa 2021 ehdotuksen EU:n laajuisesta lyijyn käytön rajoituksesta koskien metsästys- ja ulkoiluampumatarvikkeita sekä kalastusvälineitä.

Rajoitusehdotuksen ulkopuolelle jäävät lyijyammusten sotilaalliset käyttötarkoitukset sekä muut lyijyammusten ei-siviili käytöt, kuten poliisi-, turvallisuus- ja tullijoukot. Myös sisäradoilla tapahtuva käyttö on rajattu ulkopuolelle.

ECHA:n riskinarviointikomitea (RAC) ja sosioekonomisesta analyysistä vastaava komitea (SEAC) tukevat ehdotettua rajoitusta esittäen siihen kuitenkin joitakin muutoksia. SEAC:n lausuntoluonnoksen 60 päivän julkinen kuuleminen alkaa 29.6.2022. Molempien

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston kemikaalien luokitusta, merkintöjä ja pakkaamista koskeva asetus 1272/2008

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista 1907/2006

komiteoiden (RAC ja SEAC) lausunnot lähetetään EU:n komissiolle vuoden 2023 alussa. Komissio tekee yhdessä EU-maiden kanssa päätökset REACH-rajoituksista komitologiamenettelyllä, mitä seuraa neuvoston ja Euroopan parlamentin tarkastelumenettely.

Lyijyn ympäristövaikutukset

Lyijy on ihmisille ja ympäristölle myrkyllinen raskasmetalli, joka vaikuttaa haitallisesti esimerkiksi munuaisiin, keskushermostoon, lisääntymiseen ja kehitykseen. Toisin kuin monille muille haitallisille aineille, lyijyaltistukselle ei ole pystytty osoittamaan turvallista alarajaa. Lapset ovat erittäin alttiita näille haitallisille vaikutuksille. Lyijyn tiedetään myös aiheuttavan myrkytyksiä linnuille ja niitä saaliseläimenä käyttäville lajeille.

Rajoitusehdotuksessa ECHA:n esittämän arvion mukaan lyijymyrkytyksen riski on tällä hetkellä vähintään 135 miljoonaa lintua vuodessa. Lisäksi 14 miljoonaa lintua on vaarassa syödä lyijyllä ammuttuja eläimiä ja 7 miljoonaa lyijykalastusvälineitä. Urheiluammunnassa käytetyt lyijyammukset voivat saastuttaa maaperää ja pinta- ja pohjavettä rata-alueella ja sen läheisyydessä. Ihmiset altistuvat suoraan lyijylle esimerkiksi syömällä lyijyammuksella metsästettyä riistalihaa.

Ampumaradoille kertyy haulien ja luotien metallia ja puolimetallia sisältäviä jätteitä sekä haulikkoammunnassa käytettäviä kiekkoja ja niiden palasia, sekä kivääri- ja pistooliradoilla pääosa luotijätteestä kertyy taustavalleihin. Hauli- ja luotijätteet muodostavat ampumaradan rakenteisiin varaston, josta rapautumisen myötä vapautuu haitallisia aineita, jotka ympäristön olosuhteista riippuen voivat kulkeutua ympäröivään maaperään sekä pinta- ja pohjavesiin. Ekologiset haittavaikutukset ovat yleensä paikallisia ja kohdistuvat rata-alueen kasveihin ja maaperäeliöihin. Laaja-alaiset vaikutukset ovat mahdollisia, jos haitalliset aineet, kuten lyijy, pääsevät kulkeutumaan vesistöön. Ampumaradoilla keskeiset ympäristövaikutukset liittyvät meluun sekä maaperän ja pohja- ja pintaveden laadun heikkenemiseen.

Haitallisista aineista aiheutuvia vaikutuksia voidaan parhaiten estää ampumaradan sijoituspaikan valinnalla ja suunnittelemalla alueen toiminta ja rakenteet siten, etteivät aineet leviä ympäristössä. Tavoitteena on ympäristön eri osien (maaperä, pinta- ja pohjavedet) laadun säilyttäminen. Parhaat ampumaratojen toteuttamisen vaihtoehtoiset menetelmät on kuvattu tarkemmin ”Paras käyttökelpoinen tekniikka (BAT) ampumaratojen ympäristövaikutusten hallinta” -julkaisussa³

³ https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/136000/SY_4_2014.pdf?sequence=1